

Utbildnings- och kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över betänkandet ”Nyttiggörande av högskoleuppfindingar” (SOU 2005:95)

Svensk Biblioteks förening avstår från att närmare kommentera huvuddelen av utredningens förslag då de enligt vår bedömning inte direkt berör biblioteksverksamheten. Däremot vill vi framföra att det vore värdefullt om regeringen i sin vidare beredning av ärendet ytterligare övervägde om de föreslagna ändringarna av sekretesslagen kan verka begränsande för en fri och öppen tillgång till information. Ytterligare skärpningar av sekretesslagen inom högskoleområdet bör, enligt vår mening, prövas restriktivt.

Utredningen har haft i uppdrag att överväga hur forskningsresultat ska kommersialiseras. Vi ser det som en strävan att öka spridningen och användningen av forskningsresultaten. I det sammanhanget vill vi ta tillfället i akt att peka på vikten av att även på andra sätt öka tillgängligheten till forskningsresultaten. Vid en uppvaktning av utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky den 1 juli 2005 hemställde Svensk Biblioteks förening t ex att regeringen tar initiativ för att säkerställa att all offentligt finansierad forskning görs fritt tillgänglig i enlighet med principerna i Berlindeklarationen om Open Access.

Svensk Biblioteks förening har, liksom tidigare Sveriges Universitets- och Högskoleförbund och Vetenskapsrådet, anslutit sig till Berlindeklarationen om Open Access, där man förespråkar fri tillgång till vetenskaplig information på Internet. En grundläggande princip inom forskningen är ett fritt informationsutbyte och en maximal spridning av forskningsresultat.

Dagens sätt att publicera vetenskapliga arbeten har stora brister och prisökningarna på de vetenskapliga tidskrifterna är snabbare än inflationen. Både forskningsbibliotek och forskningsinstitutioner tvingas betala allt mer för att få tillgång till forskningsresultat.

Förlagen har också infört nya juridiska och tekniska hinder för användningen av den information som biblioteken har förvärvat. Utvecklingen har skapat prisbarriärer, som begränsar tillgången till information. Det är inte rimligt att tillgängligheten till forskningsresultat, ofta offentligt finansierade, på detta sätt begränsas samtidigt som det utvecklats nya tekniska system som möjliggör ökad tillgänglighet. Forskningsinstitutioner, universitet, bibliotek och forskningsfinansiärer världen över arbetar just nu med att etablera öppna arkiv. Vetenskaplig information, t ex forskningsrapporter, forskningsartiklar, akademiska avhandlingar, etcetera, lagras eller publiceras i elektroniska tidskrifter som görs fritt tillgängliga via Internet. Vinsten är i första hand ett friare och mer effektivt informationsflöde. Flera undersökningar tyder på att öppen vetenskaplig publicering innebär lägre kostnader för publiceringen och spridningen av informationen. Det går dock för långsamt att bygga upp de öppna arkiven. Ett skäl kan vara att det ännu inte finns något krav på forskarna att publicera sin forskning med Open Access. Internationella studier visar dock att majoriteten av forskarna är beredda att lagra sina arbeten i öppna arkiv – men bara om och när deras institutioner eller forskningsfinansiärer kräver det. Open Access har ett brett stöd i både forskarsamhället och bibliotekssamhället. Det saknas dock fortfarande en nationell strategi, som har ett tydligt stöd från den centrala politiska nivån.

Regeringens forskningsproposition, som kom 2005, uttrycker en allmänt positiv hållning till Open Access, men i huvudsak refererar regeringen bara till den pågående debatten. Det är en central forskningspolitisk fråga att Sverige har ett väl fungerande vetenskapligt publiceringssystem och ytterligare åtgärder krävs.

Stockholm 2006-03-24

Niclas Lindberg
Generalsekreterare